

Arborètum Masjoan

Un lloc per aprendre i gaudir dels arbres i de la natura.

TEXT: **Carne Carré i Llopis**

Els arbres són essencials per a la vida perquè proporcionen oxigen i milloren la qualitat de l'aire. Els primers jardins botànics d'arbres o arborètums van sorgir fa uns 300 anys a Croàcia. El nom "arborètum" prové del llatí i significa "lloc plantat amb arbres", i els arborètums tenen com a objectiu estudiar, conservar i admirar les espècies arbòries. A Catalunya, l'arborètum Masjoan, situat a Espinelves, Osona, n'és un exemple destacat. Fundat a principis del segle XX per Marià Masferrer, acull 58 espècies de coníferes i altres arbres, incloent sequoies de més de 100 anys i 40 metres d'alçada.

En una revista, em vaig topar amb un article que parlava d'un bosc a Catalunya on es poden admirar sequoies i altres arbres gegants d'origen no autòcton. Em va sorprendre trobar aquests arbres aquí, ja que sempre havia pensat que només podien ser vistos a Califòrnia [1]. Les sequoies són coníferes de la família de les cupressàcies que van aparèixer durant l'època terciària (pliocè). L'espècie va ser descoberta per l'explorador Gaspar de Portolà (Os de Balaguer, 1716 – Lleida, 1786) durant una expedició pel nord de Califòrnia. La va nomenar *palo colorado*, pel color vermell que mostren el tronc i l'escorça. Les sequoies presenten una estructura primitiva i tenen una llarga longevitat, alguns

Sequoia, base del tronc. Font: Arborètum Masjoan.

exemplars poden sobrepassar els 2000 anys d'edat. Destaquen pel l'alt contingut en tanins que els confereixen propietats com la resistència del seu tronc vermellós als insectes i a la descomposició, fins i tot quan fa anys que els arbres han caigut a terra [2].

Les sequoies que hi ha a l'arborètum Masjoan, a Catalunya, ja tenen més de 100 anys i han aconseguit assolir els 40 metres d'alçada. En tot aquest context, vaig trobar molt interessant compartir aquest coneixement amb altres persones que podrien mostrar interès per aquests temes, especialment aquells que passen els caps de setmana amb nens. Des de petita m'encantava anar al bosc, el meu pare em va ensenyar a estimar i respectar els boscos i les arbredes, realitzant llargues passejades on em feia fixar l'atenció en els diferents tipus de boscos, les diverses espècies d'arbres i les plantes del sotabosc, tot apreciand, també, la variada geologia dels terrenys. Em va inculcar la pràctica de respirar profundament i d'impregnar-me de tot el que el bosc ens oferia, com ara les fragàncies, els colors, les llums, els sons i la quietud.

Sequoia gegant. Font: Arborètum Masjoan.

Responsabilitat i precaució amb les plantes

Fa uns 300 anys els botànics van dissenyar els primers arborètums; el primer d'ells va ser creat a Croàcia. La paraula "arborètum" té origen llatí i significa un lloc plantat amb arbres. L'arborètum és un jardí botànic dedicat principalment als arbres i altres plantes llenyoses. La seva finalitat és formar part d'una col·lecció viva d'arbres amb la intenció d'estudiar-los, interpretar-los, conèixer-los i admirar-los. Alguns arborètums tenen com a objectiu la conservació i la salvaguarda d'espècies en perill d'extinció, sovint foranes, o bé que es destinen a la recerca científica [3].

Els orígens

L'arborètum Masjoan és una joia natural fascinant, ubicada a Espinelves, comarca d'Osona, que captura l'essència de la biodiversitat i la passió i dedicació de Marià Masferrer Rierola (Mas Barnils de Sant Quirze de Safaja, 1856 – Espinelves, 1923), el seu fundador. Masferrer bastí un interessant jardí a la casa pairal Masjoan d'Espinelves, on aconseguí aclimatar espècies com el pi blau de l'Himàlaia (*Pinus wallichiana*) o avets procedents de Suïssa i els Pirineus (*Abies* sp.).

Cartell de l'arborètum Masjoan.

Bosc de sequoies. Font: Arborètum Masjoan.

Marià Masferrer era com un home del Renaixement, amb un interès profund per una àmplia gamma de temes. Va ser un eminent naturalista i botànic que va estudiar a fons la fauna i flora de les Guilleries, i va fer, alhora, molts viatges botànics a diferents punts del planeta. Durant un d'aquests viatges va recollir llavors de coníferes que posteriorment va plantar i cuidar a l'arborètum [5].

A més de la seva contribució a l'arborètum, Masferrer va ser el creador d'una important col·lecció taxidèrmica d'ocells, que es conserva en perfecte estat i consta de 277 exemplars. Tot i que va estudiar medicina, no va acabar els estudis i mai no va tenir la idea d'exercir la professió. Les seves habilitats i aficions abraçaven àmbits com la fotografia, l'estudi de crustacis, minerals i tot allò relacionat amb la natura [5].

La família Masferrer té un vincle a Espinelves des del segle XVIII. Isidre Masferrer Corts (1684-1763), va comprar una masia del segle XII i els boscos del voltant a la família Masjoan. Des de 1710, la família Masferrer va residir a Espinelves.

Marià Masferrer, en tornar dels seus viatges, decidí triar una zona bastant plana d'unes 400 hectà-

Bosc de coníferes.

rees del bosc familiar i construir-hi un arborètum: l'arborètum Masjoan. El seu objectiu principal va ser plantar unes espècies d'arbres gegants a Catalunya [5].

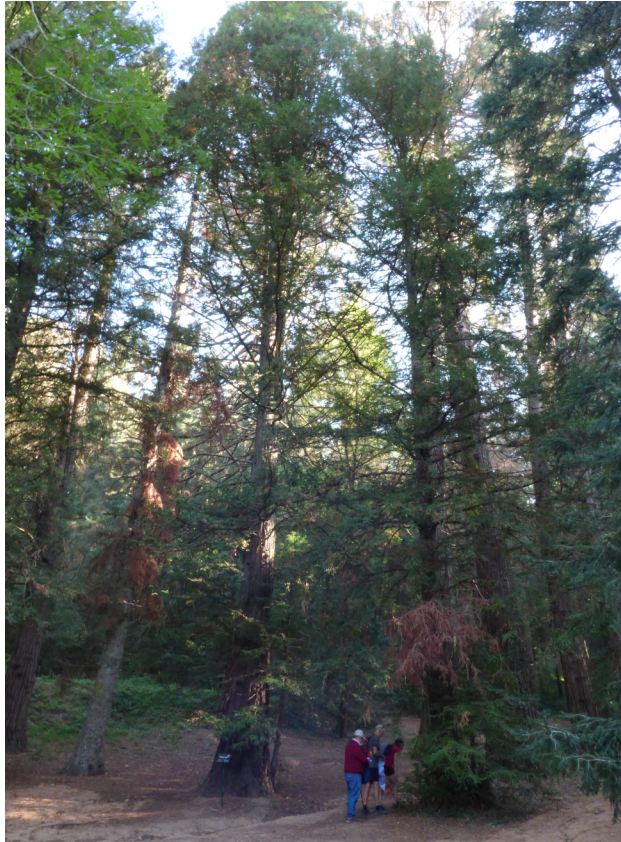
A dia d'avui, l'arborètum compta amb 58 espècies de coníferes, amb exemplars de més de 40 metres d'alçada i l'explotació de la finca es regeix seguint els itineraris silvícoles detallats en el Pla Tècnic de Gestió i Millora Forestal aprovat per la Generalitat de Catalunya [4].

També destaca perquè té la major concentració d'arbres monumentals de Catalunya, declarats per la Generalitat de Catalunya (Decret 214/1987, 9 de juny (DOGC 1987 - Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya) [4].

Algunes de les espècies notables inclouen l'avet de Masjoan (*Abies xmasjoannis*), el cedre de l'Atles (*Cedrus atlantica*), el teix (*Taxus baccata*), el castanyer d'Índia (*Aesculus hippocastanum*), el til·ler (*Tilia* sp.) i l'alzina (*Quercus ilex*). Dins de l'arborètum també s'hi troben dos tipus de sequoies: la sequoia gegant (*Sequoiadendron giganteum*), que pot arribar a assolir una alçada superior als 100 metres, un diàmetre superior als 11 metres

Masia Masjoan a Espinelves (s. XII).

Arborètum Masjoan.

Avet de Masjoan.

d'amplada i pot arribar als 3200 anys d'edat; i la sequoia roja (*Sequoia sempervirens*) que és la conífera més alta que existeix i que també pot arribar als 3200 anys d'edat [6].

Entre les espècies més representatives de l'arborètum, trobem l'avet blanc (*Abies alba*), l'avet de Vancouver (*Abies grandis*), l'avet de Douglas (*Pseudotsuga menziesii*), el pinsap (*Abies pinsapo*), el cedre de l'Himàlaia (*Cedrus deodara*), el cedre del Líban (*Cedrus libani*), el calocedre de Califòrnia

(*Calocedrus decurrens*), el cedre híbrid (*Cedrus deodara x libani*), el pi de l'Himàlaia, el pi blau de l'Himàlaia, el pi roig (*Pinus sylvestris*), el pi strobus (*Pinus strobus*) i la pinassa (*Pinus nigra*).

L'avet de Masjoan és un nou híbrid que va aparèixer cap als anys 50 del segle XX com a resultat d'una hibridació natural entre les pinyes del pinsap i el pol·len de l'avet blanc, autòcton del Montseny. A la finca es troben exemplars que superen els 30 metres d'alçada [7].

Sequoies (esquerra) i cedres (dreta). Font: Arborètum Masjoan.

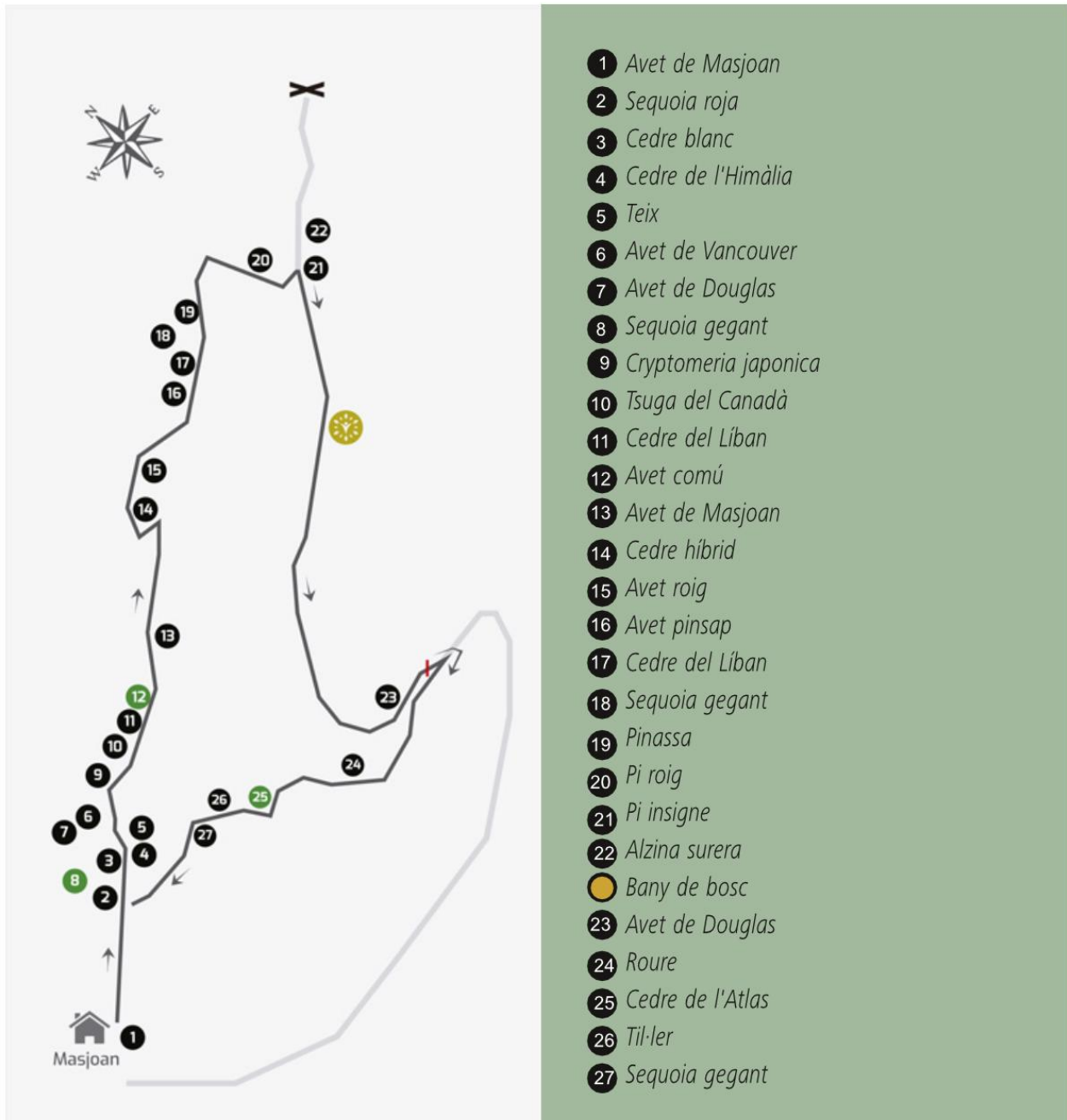

Responsabilitat i precaució amb les plantes

Visita i activitats

L'arborètum Masjoan és accessible als visitants a través d'un circuit circular d'1 km, que dura entre 30 i 45 minuts, amb opcions de visita lliure o autoguiada amb una audioguia que ofereix informació detallada per a cada un dels 27 arbres que es poden veure al llarg del recorregut. A més, es poden realitzar visites guiades per experts, on ens destaquen els arbres més notables, molts dels quals estan catalogats com a monumentals i declarats patrimoni natural per la Generalitat de Catalunya [8].

Durant el recorregut, hi trobarem avets, pins, cedres. Entre ells destaca un cedre de 49 metres d'alçada. Probablement sigui l'arbre més alt de tot

Visita a l'arborètum Masjoan. Recorregut circular d'1 km (30 a 45 minuts de durada). Font: Arborètum Masjoan.

Catalunya. Altres espècies remarcables són el cedre de l'Himàlaia i el cedre de l'Atlas [8].

A l'arborètum també s'hi poden realitzar altres activitats, com són els "banys de bosc" o 'shinrin-yoku', una pràctica originada al Japó, el 1982, per a reduir els nivells d'estrès [9, 10]. Aquesta pràctica promou la salut, millora el benestar, alleuja l'estrès i fomenta el repòs a través de la contemplació de l'entorn natural i del bosc; beneficis en bona part, deguts a les fitoncides. Les fitoncides són compostos orgànics volàtils naturals emesos per les plantes, especialment pels arbres. Aquests substàncies faciliten

la comunicació entre plantes i actuen com a mecanisme de defensa contra bacteris, fongs i insectes; per la qual cosa ajuden les plantes a mantenir la seva salut i resistència davant de plagues. A més, inevitablement les respirem, quan estem enmig del bosc, la qual cosa s'ha associat amb diversos beneficis per a la salut, com ara la reducció de l'estrès en disminuir l'activitat del sistema nerviós simpàtic i augmentar la del parasimpàtic. També controlen la tensió arterial, milloren el sistema immunològic amb un augment de la concentració de cèl·lules anticancerígenes, potencien la capacitat

"Banyes de bosc" o 'shinrin-yoku'. Font: Arborètum Masjoan.

"Anar a buscar el tió». Font: Arborètum Masjoan.

cardiopulmonar i ajuden a prevenir malalties com el Parkinson i Alzheimer [9].

Altres activitats que ofereix l'arborètum inclouen caminar lentament pel bosc i observar l'entorn, tot realitzant exercicis de respiració, ioga, taitxí, meditació i relaxació [10].

Per als nens hi ha una activitat com la "recerca del tió" que els hi representa una experiència màgica i molt especial. Es tracta d'amagar un tió al bosc perquè els nens el busquin. El tió porta un sobre amb el nom del nen, la nena o la família, i conté un escrit entranyable per als més petits [11].

El tió. Font: Arborètum Masjoan.

A la finca de la masia Masjoan també hi trobem una explotació d'avets cultivats com a arbres de Nadal. L'any 1981 a Espinelves es va tenir la idea de crear una fira per a recaptar fons per organitzar activitats pel jovent del poble. Cinc anys més tard es va convertir en el que avui coneixem com la Fira de l'Avet d'Espinelves, tot creant-se el Patronat Municipal de la Fira de l'Avet. L'activitat principal de la Fira és l'exposició i venda de diferents varietats d'avets que es conreen en el mateix poble d'Espinelves, com l'avet de Masjoan i l'avet roig (*Picea abies*) [12].

Fira de l'Avet d'Espinelves.

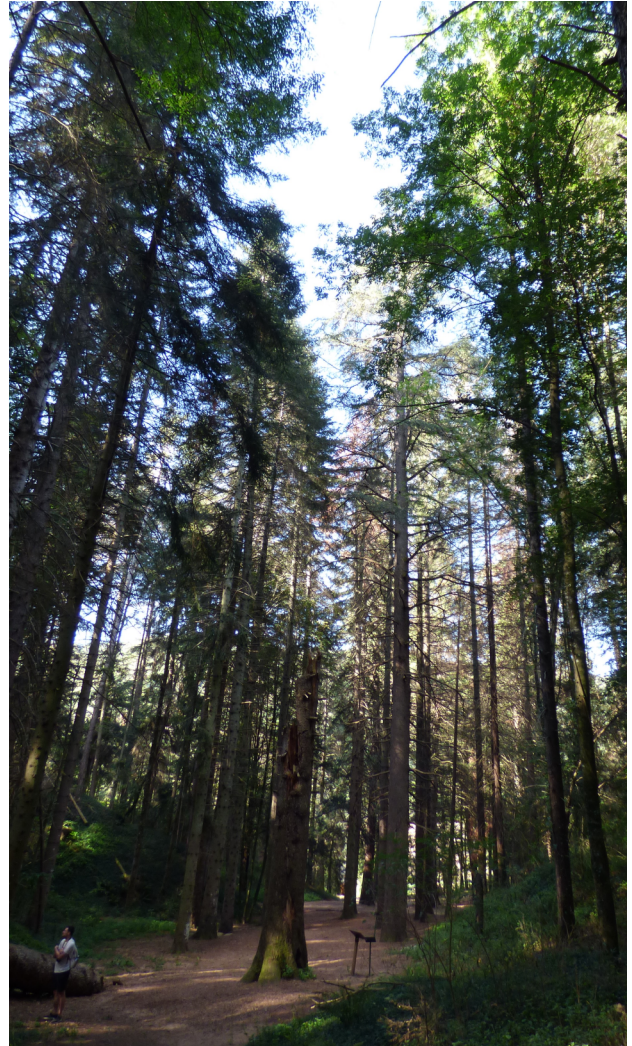

El Mas Masjoan va començar el conreu d'avets com a arbres de Nadal prop del 1960, iniciativa promocionada per Jesús Masferrer Torrent, que va ser pioner en el cultiu de l'híbrid *Abies xmasjoannis*, i la va convertir en una de les activitats econòmiques més importants de les Guàrdies.

L'exploració de la finca es fa seguint amb el pla tècnic de gestió forestal aprovat per la Generalitat de Catalunya (PTGMF - Manual de redacció de plans tècnics de gestió i millora forestal).

L'Arborètum Masjoan, més que un simple jardí botànic, és un testimoni viu de la passió per la natura, la conservació i l'educació ambiental que es transmet de generació en generació. Visitar l'Arborètum Masjoan és, sens dubte, gaudir d'un espai enriquidor que ofereix una oportunitat única per a connectar amb la bellesa de la vida vegetal i les meravelles de la natura, i gaudir de la seva diversitat.

Carme Carré i Llopis. Llicenciada en Medicina i Cirurgia i en Biologia, farmacòloga i Màster en "Metodologia de la Recerca Biomèdica". Experiència en recerca clínica, redacció d'articles de medicaments i plantes medicinals. Aficionada a l'estudi de la flora local. Clara orientació per a conciliar ciència i comunicació. Entusiasta i innovadora en totes les activitats amb que col·labora.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Sequoias gigantes. Los gigantes del bosque. National Geographic. Consultat el 10 de novembre 2023, a https://www.nationalgeographic.com.es/aventura/grandes-reportajes/el-gigante-del-bosque-2_6722.
- [2] Farjon, A. & Schmid, R. 2013. «Sequoia sempervirens». Lista Roja de especies amenazadas de la UICN 2014.2 (en anglès). ISSN 2307-8235.
- [3] Qué es un arboretum? 2023. Consultat el 10 de novembre 2023, a <https://arboretumdegalicia.com/que-es-un-arboretum/>
- [4] Arboretum Masjoan, un bosque que os sorprenderá 2023. Consultat el 10 de novembre 2023, a <https://www.mochilaenlaespalda.com/arboretum-masjoan-un-bosque-que-os-sorprendera>
- [5] Marià Masferrer i Rierola 2023. A Wikipedia. Consultat el 10 de novembre 2023, a https://ca.wikipedia.org/wiki/Mari%C3%A0_Masferrer_i_Rierola
- [6] Arboretum Masjoan. Especies d'arbres. Wikipedia 2023. Consultat 10 de novembre 2023, de https://ca.wikipedia.org/wiki/Arbor%C3%A8tum_de_Masjoan
- [7] Avet de Masjoan 2023. Consultat el 10 de novembre 2023, a https://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/patrimoni_natural/arbres-monumentals/am_arbres_monumentals_fitxes/osona-30/avet-de-masjoan/index.html
- [8] Banys de bosc terapia de la natura 2023. Consultat el 10 de novembre 2023, a <https://www.naturaki.com/ca/banys-bosc-terapia-natura/>
- [9] Arboretum Masjoan. Visites 2023. Consultat el 10 de novembre 2023, a <https://masjoan.com/arboretum/>
- [10] Arboretum Masjoan. Banys de bosc 2023. Consultat el 10 de novembre 2023, a <https://masjoan.com/banysdebosc/>
- [11] Arboretum Masjoan. Buscar el tio 2023. Consultat el 10 de novembre 2023, a <https://masjoan.com/buscar-el-tio/>
- [12] Arboretum Masjoan. Vivers 2023. Consultat el 10 de novembre 2023, a <https://masjoan.com/vivers/>